

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szövegig 1 frt, kétszáz szövegig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szövegig 80 kr. 3-iknál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

 Azon t. lappártolókat, kiknek előfizetésük e hónap végével lejár, az előfizetési pénz beküldésére tisztelettel kéri a szerkesztő.

Programm-javaslat az egyetemes presbyterián gyűlésre.

Hogy az Edinburgban 1877. év július 3 és következő napokon összejövendő egyetemes presbyterián nagygyűlés (council) programja (tervlete) biztosan és részletesen megállapítható legyen, jónak látta a központi skót bizottság tájékoztatás és puhatolás végett, egyelőre ideiglenes minőségben, kibocsátani nyomtatott lapon program javaslatát, melyet kötelességünknek tartunk megismertetni a magyar protestáns közönséggel a küldendő követek maguk mihez tartása végett is. Az Edinburgban 1876 július havában kibocsátott pontozatok sorozata következő.

1. Az itt közölt tárgyczimék nem a végett hozatnak javaslatba, hogy azok mindenike felvétessék, hanem egyszerűleg megkönnyíteni a választást azoknak, kik értekezést irni vagy észrevételeket tenni szándékoznak. — A gyűlés tagok nincsenek az itt javasolt tárgyakra, sem azokat kifejező szavakra korlátozva; akár az egyházak, akár a gyűlés tagok indítványozhatnak tárgyakat csak hogy a „rendező bizottság“ helyeslése alá bocsáttassanak azok előleg. — Ez első főgyűlés szükségszerűleg különbözendik a későbbiektől maga magának kelletvén menetét egész alapjában idomítani. A Bizottság nézete: hogy azon tárgyak a legalkalmasabbak a tanácskozásra, melyek a presbyteriánismus lényeges elveit világítják meg különösen a jelenidő szükségével való viszonyaikban s gyakorlati és szellemi czélokra vonatkozásaikban. Oly kérdések, melyekre nézve komolyan eltérők a nézetek, ez első gyűlésen mellőzendők, inkább a Bizottságokhoz utasítandók a nagy gyűlés 3 éves időközei alatti vizsgálat alá vétel és éresztelés végett.

2. A többfelé levő bizottságokkal érintkezés után a skót bizottság felkér egyes testvéreket a maga kiválasztotta tárgyról értekezés írásra, vagy a főgyűlésen s nyilvános közülésen a felől beszéd készítésre. Ezek után fog a végleges program összeállítani.

3. A felolvasandó értekezések (angolul) 1877 május 1-ig az edinburgi bizottság kezébe legkésőbb eljuttatandók.

4. Bármely értekezés vagy egy részének felolvasása 20 percnél több időt nem foglalhat, kivéve ha a nagy gyűlés engedélyez többet.

5. Czélszerűnek találtatott néhány iratot előre kinyomatni a gyűlés ideje kimélése végett, kivált a történeti és statistikai nemüeket; tervbe van a főbb felolvasásokat, iratokat s a gyűlési tárgyalások lefolyását tartalmazó kötetet sajtó alá bocsátani.

A javasolt tárgyak valamelyikére ajánlkozhatnak értekezők és beszédartók.

Első nap: a p r e s b y t e r i á n i s m u s e l v e i.

Az apostoli és ős egyház presbyteriánismusa.

A presbyteriánismus a reformáció igazi folyománya.

A református hitvallások egyezése.

A presbyteriánismus alkalmazása a jelenkori szükségekre.

A presbyteriánismus mint ellentéte a ritualismusnak, plymouthismusnak és más újabb irányzatoknak.

A presbyteriánismus működése tapasztalatilag különböző országokban és körülmények közt.

Más rendszerekből vonható tanuságok, okulások.

Második nap: a p r e s b y t e r i á n e g y h á z b e l m u n k á j a.

Egyházi beszéd, s viszonya az egyház élete s művéhez.

Hitszónokok képzése.

Egyháztanácsosok (igazgató kornokok), módok: kiterjeszteni a presbyterek befolyását az egyház munkájában, és szaporítani az egyháztagok közreműködését egyháztanácsosok vezetése alatt.

Presbyteriális felülvizsgálat s korszakos látogatása a gyülekezeteknek.

Evangelizáló munkálkodás a tömegek közt.

Harmadik nap: az egyház munkája kívülre.

A ker. egyház viszonya a világ evangelizálásához.

Evangelismus a róm. kath. országokban.

A presbyteriánusok együtt működése a missiók terén egymással s más felekezetekkel.

Az evangyéliom terjesztés módja a pogány vidékeken, igehirdetés, tanítás stb.

A bensülöttekből álló egyházak szervezése.

A gyarmatosok s más ker. letelepedők viszonya a pogányokhoz.

Orvosi missiók.

Ker. irodalom a pogány országok számára, angol és anyai nyelven.

A missionáriusi szellem fejlesztése itthon.

Negyedik nap: szellemi élet.

A szellemi élet uralgó akadályai

Ujabb ébredések különböző vidékeken.

A hitélesztések mikép eszközözendők, hogy a presbyterián egyház rendes művezetét elevenítsék.

Az egyház a családhoz való viszonyában.

Gyülekezeti oktatása az ifjuságnak.

A ker. vasárnap, ezzel ellenséges irányzatok, a vasárnap megszentelését előmozdító eszközök.

Ötödik nap: segítség és akadály.

Az uralgó hitetlenség.

A mai kor apologetikája: a) tudományos, b) népies.

Társadalmi bajok és gyógyszerei: a) feslettség, b) mértékletlenség, c) köznép lakóhelyei.

A sajtó használása: a) mozgó könyvárusság bel- és külföldön, b) vallási lapok, c) népies irodalom, d) magasb irodalom.

A presbyterián irodalom kivántatóságai (e tárgyra már ajánlkozott Lorimer hittudor és tanár Londonból.)

Hatodik nap: közügylet.

A szövetség jövő munkálkodása; az egyházak kölcsönös látogatásának terve.

Egyetemes felfedezések (leleplezések).

Bizottságok választása s utasítása.

Berekesztő istentisztelet tartások.

* * *

A berlini „Neue Evangelische Kirchenzeitung“ szept. 9-ki legujabb száma melegen üdvözli a presbyterián szövetséget, mondván: „minden egyesítése az összetartozó egyházi testületeknek az Isten országában való közös munkára a mi bomlasztó korunkban kell hogy élénk rokonszenvet keltsen Isten országa minden barátjában.“ Mi-

után e szövetségben részt vehetnek mindazon egyházak, melyek a presbyterián elvek szerint szervezvék, s melyek hit- és élet dolgában legfőbb tekintélyül az ó és új szövetségi szentiratokat tartják, s a melyeknek hitvallásuk egyezik a reformáció által kimondott nagy elvekkel: ágostai hitvallásu testvéreink sincsenek kizárva a csatlakozásból feltéve, hogy egyházigazgatásilag a presbyterián rendszert fogadták el.

(h+z.)

Tervezet a dunántuli h. h. egyházkerület által föllállítandó tanítóképzde ügyében. *)

Az elemi közoktatás minél gyümölcsözőbbé tehetése, és az 1868. XXXVIII. t. cikk elengedhetlenül követelén azt, hogy az elemi iskoláknál szakképzett tanítók alkalmaztassanak: mulhatlanul szükséges a tanítókat képző intézetek föllállítása.

Állit ugyan az állam tan. képezdékét, de ezek felekezetünk jogosult kívánalmainak természetüknél fogva nem felelhetnek meg. Az állam, mint ilyen, saját szempontjából és természeténél s hivatásánál fogva nem követelhet, és nem is követel mást a leendő tanítóktól, minthogy azok a polgári pályán szükséges és hasznos elemi ismeretek tanításában, — az iskoláknál a külső rend föntartásában, a munkásság ébresztésében, és a növendékek külső magaviseletének, az általános erkölcsi közérzülethez és a törvényekhez szoktatásában legyenek jártasak és szorgalmasak. A helv. hitv. egyháznak azonban azoktól, kikre növendékeiknek képzését bizza, léte alapelveinél fogva tetemesen többet kell követelni. Meg kell követelnie ugyanis, hogy az egyház növendékei, az említettekben túl, az evangelium szellemében úgy képeztesse, hogy azok a hit terén egyetlen és megtámadhatlan tekintélyül a szentírást, polgári tekintetben pedig az alkotmányosan alkotott törvényeket ismerjék el; — meg kell követelnie, hogy a vallásos igazságoknak, és az Isten iránti háládatosságnak a növendékekbe való csepegtetése által, az egyház gyermekeiben már az elemi képzésnél az élő hit ébresztessék, és ez által azok a hitéletre, a kegyességre, és általában Jézusnak és tudományának belső szeretetből követségére úgy képeztesse, hogy azok ne csak az államnak hasznos és rendkövető polgárai, hanem egyszersmind Isten anyaszentegyházának is buzgó és méltó tagjai legyenek. És midőn az egyház ezen, az államénál magasabb célra törekszik, az állami célt is épen ez által valósítja legjobban.

A helv. hitv. egyház léte sarkalatos alapelveinek ezen követelményeinél fogva, az egyház növendékeinek képzé-

*) Ismertetés és a fontos tárgy feletti gondolkodás végett tétetik közzé.

séről öngyilkosság nélkül le nem mondhat, — és az elemi képzésnek az egyház elvei szerint leendő valósíthatására, önfentartási mulaszthatlan kötelessége az is, hogy ezen elemi képzés gondozóit saját elvei szerint berendezett intézetekben képezze.

De midőn e szent kötelességnek, a felekezeti képezdének föllállításához fogunk, az aggodalmaknak egész legiójával találkozunk. Ugyanis az állami tanító képezdékből kilépett növendékeknél azon nem kellemes tapasztalatokra jutunk:

A végzett növendékek általános képzettsége nem felel meg a méltányos követelményeknek; —

A tehetségesebb végzett növendékek a csekély diju tanítóság helyett más pályára mennek; —

Föntartásuk is aránylag igen költséges.

Az állam képezdái minden valamire való növendéket a tandíjmentesség mellett, élelemmel és szállással látnak el. Ezen igen helyes intézkedést azonban hiábavalóvá teszi részben az, hogy az állam a növendéktől ezen ingyenes kiképzetésért semmi vizonszolgálatot nem követel, — részben pedig az, hogy az ingyenes tanfolyam alatt is igen kevésse foglalkoztatnak a növendékek, tanítatván, de alig képeztetvén azok. Van a növendékeknek hetenként 24—26 tanórája, melyen a föl adott tantárgyak és dolgozatok nagy szigorral követelnek meg, de a tanórákban teli időt teljes szabadsággal használhatják a növendékek — és a kik könnyen tanulják az épen nem nehéz tantárgyakat, azoknak igen sok idő jut a jót nem szülő henyéségre. A mi egy. már valóban érett egyetemi polgárnak előny, az a 15—17 éves képezdésnél romlássá válik, mert a szabad órákat sok tölti el azzal, hogy a hazuról kapott pár forintot, férfinak látszani szerető ifjoncz éretlenségével fecsérli el. Így születik az az urhatnámság, mely fellengős vágyakkal s magas reményekkel saturálván az ifjút, midőn az az életbe lép, tiz eset közül kilencben, szegény földművesek közé jutván, a csalódások keserűségét nemzi. A megszokott urias életet nincs kivel és nincs mivel folytatni, — előáll az elégtelenség, az ifju, ki megtanulta hogy a tanító az állam első napszámosa, kicsinyli és magához méltatlannak tartja helyzetét, immel-ánmal, s legfőlebb a látszat kedvéért teljesíti kötelességét, lenézi környezetét, vagy abba is saját kielégíthetetlen hiu vágyait oltván, az elégtelenség kovása lesz ott, hol a lankadatlan hű munka, az egyszerűség és elégedettség tüköre tartozott volna lenni.

Mindezt az élet és a lélektan egyaránt igazolják. Azért a szakképzésnél soha nem szabad szem elől téveszteni, hogy a növendékeket leendő szakpályájuk anyagi viszonyaihoz jó előre hozzá szoktassuk, és bennök ezen viszonyokon túl erőlködő hiu vágyakat ébredni ne engedjünk; — mert a ki fényesebb és korlátlanabb viszonyok közül lép alá, az a legtöbb esetben elégtelen s hasznavehetetlen leendő, — ellenben ki alsóbb helyről lép fényesebbre a szerencse vagy érdeme által, azt magaviseletére nézve képzettsége utba igazítja.

Ha azt akarjuk, hogy tulnyomó többségben földmives falvakból álló, és szegényen fizetett tanítósaiknak a célnak valóban megfelelő képzettségű tanítókat nyerjenek, okvetlen szakitanunk kell a hazánkban divó rendszerrel. A falusi egyszerűséghez, a lankadatlan s folytonos munkássághoz, az okszerű földműveléshez, és az ebben gyönyörködéshez kell szoktatunk növendékeinket, mert a leghelyesebb szellemi képzettség mellett is csak így várhatunk belőlök falvainkba illő, és ott gyü-

mölcsözőn munkálkodni tudó tanítókat. Mert ha tanítóink csak a tudomány elméleti ismereteiben oktatják gyermekeinket, és e mellett elmulasztják azt, hogy példájuk kegyessége, az időnek helyes fölhasználása, az okszerű és eredménydus munkásság szeretete és gyakorlása, és az okos takarékoság által vezetői s mintái is legyenek gyermekeiknek és közvetve egész környezetüknek: célát tévesztettünk, s a képezdére és elemi iskolákra hozott áldozataink sárba dobottak lesznek. A tanítók munkásságának a társadalomra való üdvös hatását nagy hangu szöveggel haszontalan decretáljuk, ha arról nem gondoskodunk, hogy ezen tanítók mindenben viszonyainknak megfelelőleg képeztessenek.

A mondottak alapján épen nem tarthatom célirányosnak, ha a tan. képezde növendékei a gymnasium negyedik osztályát végzetekből vétetnek. Gymnasiumainkat is lehetne, sőt kellene, úgy rendezni be, hogy azoknak négy alsó osztálya czélszerű előcsarnoka legyen a képezdének; — de gymnasiumainknak és felsőbb szakiskoláinknak, szervezete oly szoros kapcsolatban áll, hogy gymnasiumaink gyökeres reformja csak amazokéval együttesen lenne eszközölhető. Ily nagy átalakításra azonban ma erőnk nem levén, hivatottak sem vagyunk. Azonban annál inkább kötelességünk az, hogy midőn egy alsóbb szakpálya képezdét szervezzük, azt legalább teljesen megóvjuk a gymnasiumok mai hiányaitól, — és hogy szervezzük azt teljesen önállóan, minden izében és rétegében saját céljának és föladatának megfelelően.

A képezdek növendékeit e szerint egyenesen a falusi iskolák végzett, tehetséges, és jó igyekezetű növendékeiből válogassuk, kik szüloik és saját beegyezésük mellett 12 éves korukban a képezdebe menjenek, és ott hat éves tanfolyamot végezzenek. Ezen hat éves, és minden pillanatban folytonos figyelemmel kísért képzés föladata legyen, hogy: a) a növendék vallássosságra és erkölcsi tisztaságra buzdíttassék, — b) az egyszerű, mértékletes, folyvást munkás, takarékos és házias életmódhoz szoktattassék, — c) a tudományos ismeretekből annyit elsajátítsanak, hogy ne csak az elemi iskola vezetői, hanem szegényebb sorsu környezetüknek hasznos tanácsadói és fölvilágosítói tudjanak lenni.

Hogy képezdénk elegendő növendéket kapjon, ennek egyetlen, de biztos útja, ha azokat az egész tanfolyamon át lehetőleg ingyen képezzük. Az állami képezdek ingyen képzett tehetségesebb növendékei, a tanfolyam bevégeztével, a tanítói helyett gyakran más és több előnnyel biztató pályára lépnek. Én indokolatlan mulasztásnak tartom, hogy midőn az állam, egy szakpályára három évig saját költségén képez valakit, attól vizonszolgálatot nem követel, — holott jogosan és méltányosan járna el, ha az általa ingyen képzettekkel azon szakban, a melyre képeztettek, 8—10 évi hű szolgálatot követelne. Van ugyan olyan észjárású libertinus, a ki ezt kolostori zsarnokságnak nevezi, — de az én meggyőződésem szerint a társadalom minden tagjának kötelessége azon szakban munkálni, a melyhez ért, — mennyivel inkább abban, a melyre a társadalom ingyen képezte. Ezt erkölcsi és kötelesség érzetétől meg kell követelnünk, — és ha ezen kötelezettségnek valaki, libertinusi hajlamokból vagy nem, vagy nem hiven tenne eleget: ítélje el, és lökje azt ki magából a társadalom bizonyítványa alapján, — ellenben a ki a kötelezett éveket, ha nem a hajlam, de legalább az ambíció pontosságával végezte, más pályán is biztosítottan alkalmazható mind képzettségénél, mind pontosságánál fogva. Azért meggyőződé-

som szerint célirányosabban járna el az állam, ha a végzett képezdészeket a védkötelezettség alól mentené föl, legfőleggye egy-szermindenkorra pár havi gyakorlatra híván be azokat, hogy meggyőződjenek, hogy vajjon azok a képezdében nyert ügyesség-gel képesek lesznek-e növendékeiket a katonai mozdulatokra begyakorolni, — és a védkötelezettséget a tanítási kötelezett-séggel helyettesítené.

Miként fedezzük a képezdének, az ingyenes képzés által tetemesre menő költségeit? sokak előtt ez az ügy legelső és leg-fontosabb kérdése. Véleményem szerint azonban ezen kérdésre így magában felelni nem szabad. Előbb döntsük el, szükséges-e a képezde? miként lehetne azt a célnak legmegfelelőbbben szerve-zni? és csak azután kutassunk a források után, melyekből ez életszükséget fedezhetjük. A teljes szükségletet úgy is csak a szervezet megállapítása után ismerhetjük, hagyjuk azért e kér-dést utoljára.

(Vége köv.)

E ü d o k i a.

K Ö N Y V I S M E R T E T É S

A vasárnapi munkaszünet közegészségi szem-pontból.

Dr. Niemeyer Pál nyomán Barth László (lásd 36. szám.)
(2-ik folytatás.)

III. É l e t r e n d t a n i k ö v e t k e z t e t é s e k (49—57 l.)

Sonderegger svájci közegészségügyi tanár egyik művéből, melynek czime: „Munka és üdülés“ vett idézettel kezdődik e szakasz.

Ez idézet igen méltó arra, hogy kijegyezzük. „Az állatnál minden magától fejlődik, az embernél nem. Ő (t. i. az ember) művelődésre született és teljes műveltség és jólét között sokkal tovább él mint a vadonban. Az ész többet létesít az ösztönnél, de úgy a munkában mint az élvezetben gyakrabban is téved mint az állat.“ E nagy fontosságú idézetet tartva szem előtt kimutatja az irányt, hogy a munka és élvezet között, az arany középuton haladva, tévedéstől mentek lehessünk.

Elégnek tartunk e szakaszból még pár idézetet, hogy az egész művecske, mint különösen annak e szakasza célzatát s értékét e Lap olvasói előtt kellő kilátásba helyezzük.

„Már Hypocrates, a gyógyászat atyja azt tanítá, mire Foussagrives, a derék francia egészségügyi tanár később oly komoly hangsúlylyal emlékeztet, t. i. hogy: az e g é s z s é g m e g ő r z é s é r e n i n c s s z e r, c s a k m ó d s z e r.“ „Ma nagyobb dicsőség az orvosra nézve, ha a betegséget megelőzheti s a bajnak elejét veheti, mintha csak azért gyógyít, mert megfizetnek.“

Előszámlálja azon bajokat, melyek testünk szervezetét a kellő szünet által meg nem szakított munka folytán érik.

Hivatkozva az előző szakasz 1—15 pontjai alatt előadot-takra, dióhéjba foglalva megismerteti a tulajdonképeni egész-ségtant, s a testi jólétünkre szükségesekeket. Idevonatkozólag szintén csak keveset idézek. „A munkaszünet úgy viszonylik a munkához, mint a kérdés a felelethez. Igazi pihenés azonban csak a test teljes nyugalma mellett képzelhető, és midőn már a munkanapok hetenkénti beosztása is, a nappal és éjjel s így bolygóinknak a napkörüli menetrendét követi, a természet tör-vényéből folyó követelmény, hogy a test teljes kinyugvásához

teljes 24 órás pihenés kell, s csak az bizonyítandó miért legal-kalmasabb erre épen a hetedik nap, a v a s á r n a p.“

Az ezután következőket már csak azért sem kivonatom, nehogy megfoszszam olvasóimat azon gyönyörtől, melyet nekem e kis műnek különösen e szakasza okozott. Olvasni kell azt, de nem kivonatból. Azt azonban meg nem állhatom, hogy e sza-kasz ismertetését azon szavakkal ne fejezzem be, melyekkel ez végződik. „Ha a vallás a hetedik napot az „Urnapijának“ nevezi, az egészségtan, fentebbiek nyomán, joggal mondja: „a v a s á r n a p a z e m b e r i s é g n a p j a ! !“

IV. H o g y é l v e z z ü k a v a s á r n a p o t ? (57—65 l.)

A feltett kérdésre adott feleletek röviden ide mennek ki:

M o z g á s s a l, nem heveréssel, mert az emberi test a munka változtatása által üdül fel.

Az üdülésnek véghatásában oda kell célozni, hogy általa a tüdők szabad működése, a teljes mély lélegzés előidéztessek. — Ez mozgás által éretik el, s ily mozgás: a s é t a, b e s z é l g e t é s, n e v e t é s, d a l l á s, s z a v a l á s s ó t a nagy bölcs Socrates a t á n c z o t is ide sorolta; csak az a fő, hogy ezek lehetőleg az Isten szabad ege alatt történjenek, és pedig a szeszes italok élvezete nélkül.

T e m p l o m l á t o g a t á s s a l. „Tekintsünk azon he-lyekre,“ mondja ismertetett kis művünk „hova az ünneplőket a harangok zugása imára hívja, a t e m p l o m o k b a, és az álszenteskedés vagy vaskalaposság minden színezete nélkül el kell ismernünk azt, hogy a harangok öszhangzó zugása, az or-gona hatalmas hangjai s á hívők éneke kellemes nyugalmat adó hatással lesznek reánk.“

„A templomban, az isteni tisztelet hatása alatt élvezett ünnepi nyugalom, hitfelekezeti jellegéhez, az egészségannak ugyan nincsen köze, de azért az erkölcs gyakorlatában találja fel legnemesebb alakzatát annak, mit reálsan a munka változ-tatásának nevez;“ mert jól mondja a már idézett Sonderegger: „a n é p k ö z e g é s z s é g é n e k a l a p j a a z e r - k ö l c s.“

Megbocsát hiszem az olvasó közönség, ha ismertetésem-ben — mert ide illik — megemlékezem egykori kitünő, fájda-lom korán elhunyt tanárom Dr. Csécsi Imréről, ki hogy a deb-reczeni főiskolában, korának több szabadelvű tanárai közt nem utolsó helyen állt, tudják kik őt ismerhetni s tőle tanulhatni sze-rencsések voltak s „tisztá erkölctan“-ából is kiolvasható; mind e mellett a templomoknak tanártársai közt legszorgalmasabb látogatója volt. — Az izgalmas negyvenes évek második felére esvén igazgató tanársága, mikor a tanuló ifjuságnak a s z a - b a d s á g o t könyelműleg értelmezni hajlandó része, a lecz-kék és a templomok rendes és pontos látogatása kötelezettsége alól emancipálnak hitte magát, s ezért daczára a törvény-szabta büntetéseknek, gyakori panaszok merültek fel. — Az ál-dott emlékezetű Csécsi Imre, igazgatói székfoglaló beszédében kijelenté, hogy nem szándéka leczkéken névsort olvastatni, mert fölteszi a nemes tanuló ifjuságról, miszerint tudja, miért jött az intézetbe, s miért áldoznak érte annyit jó szülői; — ki-jelenté, hogy nem kíván névsort olvastatni templom előtt s név-sort jártni templomban (mint addig szokásban volt); mert ő magáról tapasztalta, hogy a templomi időt hasznosabban és gyö-nyörűsegebben soha sem tölté el, ha a templomból elmaradt, s tapasztalata valódiságáról az ifjuság is bizonynyal meggyőző-dik, ha visszagondol, a templomlátogatásra kitűzött, de e szent

czélra fel nem használt idő alatt viselt doigaira. — És a derék igazgató tapintatos s az ifjúságban az önbecsérzetet felköltő nemes szózata megszünteté a leczke mulasztásokat. s önmagára hivatkozása s példája megapasztá köztünk a templom hanyagló számát.

Meg kell még jegyezmem, hogy Csécsi Imre nem csak kitűnő tanár, de kitűnő orvostudor is volt, s a mit mondott, nem csak valláserkölcsi de közegészségi szempontból is mondhatta.

De visszatérve ismertetésünkhöz, a feltett kérdésre: „hogyan élvezzük a vasárnapot?” a munkácska azt is mondja —

Családi körben. A családi kör üdítő hatását vasárnap, az övét a többi napokon legfeljebb az evés és éji nyugalom idején láthatott családtagokra vonatkozólag, vonzón ecseteli; s e pontot, azon nagy figyelmet érdemlő állítással fejezi be: „a családi körben a szellem megtisztul a köznap élet salakjától.” — Ez után méltánlattal említi, az üdülés eszközei közt, a vasárnap iszkola intézvényét; a hétköznapokat anyagi foglalkozásban töltő gyermekekre nézve; és a tisztaságot, melynek az egészségre jótékony hatását nem csak amaz angol közmondással: „a tisztaság valódi boldogság,” de több népek vallási gyakorlatába is átment üdvös szokás felsorolásával igazolja, s azt mindenkinek, de főleg a gyármunkásoknak hathatósan ajánlja, kiknél, a bőrlikacsok por és gőz által eldugulása, kiütéseket, fekélyeket, sejtiszóvet genyedeéseket idéz elő s nem ritkán a belszervek megromlását is; sőt azt is nem alap nélkül jegyzi meg, hogy szó szerinti értelemben vehetjük a szakértők és szokásból fürdők azon állítását: „a fürdés által az agy tisztul.”

Ekként oktatást adván kis könyvünk arra nézve, „hogyan élvezzük a vasárnapot?” a következő szakaszban előadja, mik a fentebbiek nyománi „nemzetgazdászati következtetések.”

(Vége köv.)

Kovács József,
görgetegi helv. hitv. lelkész.

B E L F Ö L D.

A theologiai tanfolyam ügyében.

Eszrevételek a tiszáninnen i. ev. ref. egyházkerület 1876. évi június hó 26, 27, 28 napjain Sárospatakon tartott nyári közgyűlése jegyzőkönyvének 32-ik pontjára.*)

Midőn Mitrovics Gyula ur azt mondja egy predikációjában, hogy „legtöbb anyagi és szellemi munkánkkal, erkölcsi háztartásunk berendezésével, nyilván tapasztalható hiányaival, úgy vagyunk, mint a hajlott koru rest gazda dűledezett, rendetlen házával; takargatjuk, fedezgetjük, azon reményben, és megnyugvásban, hogy eltart míg élünk, kijövünk vele, míg lehet!” — akaratlanul, vagy talán akarva, a sárospataki theologiai szak elárvelt ügyét jellemezte, nagyon is talált vonásokkal.

Régen volt az, mikor a pataki theologiai szakot az előhadó kor követelményeinek megfelelőleg átalakítani elkézdették. Még a tanszabadság megállapításakor hoztak egy, inkább tájékozást, mint törvényt, hogy legalább az új téren né-

*) Felkérteünk e cikk kiadására. A felfedett hiányon, hiszszük, az illető helyen kellőleg segítve leed. S z e r k.

mileg utbaigazittassék az akadémiai ifjúság. Nem is volt az állandó tanszabálynak szánva, csak a sürgető körülmények teremtették addig, míg a lehető legrövidebb idő alatt egy kimerítő és biztos törvény meg fogja szabni, hogy miben áll tulajdonképen a tanszabadság. Az idő mult a maga módja szerint, nem várva senki után, és a várva várt szabályzat egyre késétt. . . és késik a mai napig. Pedig a szükség mindig kiabált; az említett tanszabály elégtelensége nemcsak a kis ujját dugta ki a rendtelenség hálószeiméin, hanem teste egész nagyságával ott állt minden szegletben; néha bele is ütődött az illetékes egyének kötelesegerzetébe, de azért csak gondosan kikerülték. Igaz, hogy már harmadéve ment annyira a kormányzó testület, hogy felkérte az illető tanári kart egy czélszerű tanterv készítésére. A tanterv aztán megjelent, mint a buborék a víz felszínén, és aztán eltűnt, mint szintén a buboréka víz felszínén; eltették nyugodni boldogabb időkre.

A mult években történt egy nevezetes mozzanat az ifjúság életében, mely ujra hangosan követelte, hogy fogjanak hozzá — nem a felosztáshoz, hanem a gyökeres szervezéshez. Ugyanis a tanszabadság megállapításakor mihez tartás végett hozott egyházkerületi határozat azt tartalmazván, hogy: „a ki azt akarja, hogy akadémiai tanéve beszámíttassék, köteles saját szakjából legalább 12 órára menő tantárgyból colloquálni, és e mellett négy bölcsészeti órát hallgatni hetenként — néhány hittanhallgató oda magyarázta e szabályt, hogy így tehát senki sincs kötelezve minden félévben a zsidót és görögöt hallgatni, annyival kevésbé colloquálni belőle, s így minek kinoznák ők magokat oly tantárgyak hallgatásával, mely igazán lelki kín rájuk nézve. És csakugyan a régi avult szokást megtörve, minden teketória és nyugtalanság nélkül ellökték maguktól az említett tantárgyakat, mert hiszen a nélkül is tudtak saját szakjukból 12 órát hetenként hallgatni, Mikor aztán a kápláni vizsga elkövetkezett, ők is csak oly jólelküismerettel mentek neki, mint a kiknek 8 zsidó és 6 görög érdemjegyük volt. Természetes aztán, hogy a vizsga előtt a bizottság tudomására jutván a dolog — a tanárkar már régen tudta — vitatárgyát képezte, hogy vajjon bocsáttassanak-e az illetők kápláni vizsgára, vagy se? Törvény alapján nem volt szabad a vizsgától eltiltani őket, mert a törvényt az egyházkerület hozta s azon törvényben egy szó sincs arról, hogy egyik, vagy másik tantárgyból hány érdemjegy szükséges ahhoz, hogy valaki szakját teljesen bevégezze.

Sőt többet mondok. Törvény alapján nem lehetett volna az illetőket a vizsgától eltiltani még akkor sem, ha minden félévben ugyanazon tantárgyakat hallgatták volna. Mert ha úgy gondolkozunk — pedig másképen nem lehet — hogy a törvény világos és semmi más magyarázattal meg nem tűrő, mindenkit kötelező szabályzat: akkor a sárospataki theologiai tanszabály követelményeinek teljesen eleget tesz az is, ki mindig csak ugyanazon tantárgyakat hallgatja, ha e tantárgyak a hetenkénti 12 órát kiütik.

Mindenesetre, nem óhajtandó, hogy e magyarázatot valaki gyakorlatilag érvényesítse. Dehát nem is érvényesíthetné már — mondják talán azok, kik a tiszáninnen i. ev. ref. egyházkerület f. év június hóban Sárospatakon tartott gyűlésének 32-ik jegyzőkönyvi pontját b) alatt olvassák.

Igen, a tiszáninnen i. ev. ref. egyházkerület ismét vetett egy meglehetősen ócsaka foltot a molyette ruhára a 32-ik szám b) pontjában: „ theologiai tanfolyam teljes bevégezése levén mulhatla-

nul szükséges arra, hogy valaki lelkési vizsgára állhasson; miután ez a szükséges tantárgyak kellő számu órákon történt hallgatását s az azokból nyert osztályzatot tartalmazó indexekből tűnik ki, utasítandók az illető hittanárak, hogy az indexekben a theologiai tanfolyam nyolczadik félévének bevégezése után jelezzék ki világosan, hogy az illető a theologiai tanfolyamot teljesen bevégezte."

Ezután tehát a theologiai tanári kar fogja meghatározni, ki végezte be a theologiai tanfolyamot és ki nem... vagyis a tanári kar lesz a törvény.

Minden józanon gondolkozó beláthatja, hogy ezen intézkedés a hiányt nem a hogy jóvá tenné, sőt még nagyobbítja.

Ugyanis bármely tanintézetben törvénynek kell lenni, mely mind a tanárt, mind a tanítványt egyenlően kötelezze, különben rendszeres haladás lehetetlen. A legkiválóbban és igazán károsan bizonyult már ez Patakon a bölcsészeti szakban.

Ha egyszer valamely tanintézetben a törvény csak a tanítványokat kötelezi, azok ki vannak téve bármely jogtalanságnak, a nélkül, hogy orvoslásért valamibe megfogódzhatnak.

Továbbá az lévén a határozatban, hogy a teljes bevégezést jegyezze be a tanár, hátramarad még azon igazán fontos kérdés: mik szükségesek ezen teljes bevégezéshez? Mik azon tantárgyak, melyekből okvetlen szükséges colloquálni? Mert hát vannak olyan tantárgyak is, melyekből elég csak a hallgatás. Hogyan tudja meg mindezeket a tanítvány, midőn Patakon meg van az a jó szokás, hogy ilyesfélét nem szoktak kihirdetni? Így aztán valamelyik tanítvány úgy gondolkodván, hogy egy bizonyos tantárgyból elég neki csak a hallgatási bizonyítvány, elmulasztja a colloquiumot, s csak azon veszi észre, hogy a kápláni vizsga előtt megakasztja a tanár, nem irván be a teljes bevégezést.

Sőt még az is megtörténhetik — mert meg is történt már — hogy a tanítvány teljes hibátlansága mellett lesz a törvény nem létének áldozatja. Például, sokszor úgy rendezik be a heti órákat, hogy egyik a másikkal összeütközik, ugyanazon órán adatván elő. A tanítványnak mind a kettőt hallgatnia kell. Igen, de csak nem lehet egyszerre két helyen jelen? Mindegy, ha mulasztása van, haszontalan minden mentség, ő a hibás, a tanár kihuzza, és nincs teljes bevégeztség. Igazolta ezt két évvel ezelőtt maga az egyházkerületi küldöttség, a bölcsészeti órák hallgathatása alkalmával előállott nehézségeknél. A tanítványt megbüntették, mért nem járt reggeli 8 órakor zsidó és bölcsészeti órára egyszerre, egy azon időre tétetvén mi okból, miből nem, nem vitatjuk, az előadási óra.

Több kifogást is lehetne még tenni a sárospataki tanszabadság és említett jegyzőkönyvi pont ellen, de most elég abból ennyi is. Ez is eléggé kitünteti, hogy a dolgok menetét ott

„Folt nem állja, foldani kár,
Czérna után szakad mindjár.“

— y K —

Leczke rend

a debreczeni református kollégiumban
az 1876—77 tanév első felében.

I. A hittanfolyamban:

Héber nyelv elemei naponként d. e. 9—10 óráig, V. terem; előadja Menyhárt János tanár.

Héber régiségtan péntek, szombat d. e. 10—11 óráig, V. terem; Menyhárt J.

Ó-szövetség magyarázat (Zofóniás, Habakuk, Náhüm) hétfő, kedd d. u. 2—3 óráig, V. terem; Menyhárt J.

Uj-szövetség magyarázat (Jakab levele), csütörtök, péntek d. u. 2—3 óráig, V. terem; Menyhárt J.

Ó-szövetségi történelem, hétfő, kedd, szerda d. e. 8—9 óráig, I. terem; előadja Balogh Ferencz tanár.

Keresztyén egyház történet, I-ső korszak; hétfő, kedd, csütörtök d. u. 3—4 óráig; VI. terem; Balogh F.

Keresztyén egyház történet, III-dik korszak; hétfő, kedd, szerda d. e. 11—12 óráig, VI. terem; Balogh F.

Hitnézetek története, szombat d. e. 8—9 óráig, I. terem és csüt. péntek d. e. 10—11 óráig, VI. terem; Balogh F.

Theologiai encyklopaedia, kedd és csüt. d. e. 7—8 óráig, pénteken d. u. 3—4 óráig, IV-dik terem; előadja Tóth Sámuel tanár.

Keresztyén hittan naponként 9—10 óráig IV. terem; Tóth Sámuel.

Jézus élete, hétfő, kedd, csüt. d. u. 3—4 óráig, IV. terem; Tóth Sámuel.

Keresztyén erkölcsstan, hétfő, kedd, csüt. péntek d. e. 8—9 óráig, V. terem; előadja Tóth Mihály tanár.

Egyház szónoklattan és szónokl. gyakorlatok, szerda és szomb. d. e. 8—9 óráig és hétfő, kedd, csüt. pént. d. u. 3—4 óráig, V. terem; Tóth M.

Ujabbkori theologia története — Semler óta — hétfő, csüt. d. u. 4—5 óráig, VI. terem; előadja Dr. Márk Ferencz.

Egyházjog, (lásd a jogi tanszakban.)

II. Bölcsészeti szakban:

Rendszeres bölcsészet, hétfő, kedd, szerda d. e. 8—9 óráig, III-ik terem; előadja Thót Ferencz tanár.

Ó-kori bölcsészet-történelem, csüt. péntek, szomb. d. e. 8—9 óráig, III. terem; Thót F.

Jogbölcsészet, hétfő, kedd, csüt. pént. d. u. 3—4 óráig, III. terem; Thót F.

Nevelés és tanítástan, hétfő, kedd, csüt. d. e. 10—11 óráig, I. terem; előadja Osterlamm Ernő tanár.

A magyar irodalom története a XVIII-ik században, hétfő, csüt. pént. d. u. 5—6 óráig, I. terem; előadja Géresi Kálmán tanár.

Latin nyelv — Horác „Ars poetica“ és Cicero „De oratore.“ — szerda és szomb. d. e. 11—12 óráig, III. terem; előadja Lengyel Zsigmond tanár.

Összehasonlító nyelvészet: az ó ind vagy szanszkrit nyelv hetenként 4 órán d. u. 4—5 óráig, V. terem; előadja Lugossy József nyug. tanár.

Angol nyelv: 1-ső folyam, hétfő, szerda, péntek d. e. 7—8 óráig, I. terem; 2-dik folyam szerda 3—4 szombat d. u. 5—6 óráig, I. terem; előadja P. Nagy Sándor tanár.

Francia nyelv: 1-ső folyam, kedd, csüt. pént. d. e. 7—8 óráig, I. terem; 2-ik folyam szerda, szombat d. u. 2—3 óráig, I. terem; 3-ik folyam szerda 4—5 szombat d. u. 3—4 óráig, I. terem; P. Nagy S.

Történelmi geologia, hétfő, csüt. d. u. 3—4 óráig, I-ső terem; előadja Dr. Török József tanár.

Darvin elmélete, kedd, pént. d. u. 5—6 óráig, VI-ik terem; előadja Kovács János tanár.

Természettan köréből válogatott részek, csüt. d. u. 5—6 óráig, V. terem; előadja Nagy Pál tanár.

Csillagászat (naprendszer) hétfő, csüt. d. u. 5—6 óráig, VI. terem; előadja Békési Gyula tanár.

Vegyten válogatott fejezetekben kedd, pént. d. u. 5—6 óráig vegytani terem; előadja Dr. Koós Gábor reálisk. tanár.

III, Jog- és államtudományi karnál:

Bevezetés a jog- és államtudományokba, hétfő, kedd, szerda d. e. 8—9 óráig, VI. terem; előadja Kassai Sámuel tanár.

Európai statistika, csüt. Szomb. d. e. 8—9 óráig, VI-ik terem; Kassay S.

Bünygyi statisztika, hétfő d. e. 10—11 óráig, VI. terem; (special collegium) Kassai S.

Államszámviteltan. hétfő, kedd, csüt. pént. 2—3 óráig, IV. terem; Kassai S.

Magyar alkotmány és jogtörténet, hétfő, Kedd, péntek d. u. 4—5 óráig IV. terem; előadja Liszka Nándor tanár.

Politika, hétfő, kedd, szerda, pént. szomb. d. e. 11—12 óráig, IV. terem; Liszka N.

Bányajog, szerda, szombat d. e. 8—9 óráig, IV-ik terem; Liszka N.

Római jog naponként d. e. 9—10 óráig, VI. terem; előadja Dr. Kovács Sándor tanár.

Egyházjog, kedd, szerda, pént. szomb. d. e. 10—11 óráig, IV. terem; Dr. Kovács S.

Magyar polgári jog, naponként d. e. 9—10 óráig, III. terem; előadja Kallós Lajos tanár.

Törvénykezési eljárás peres és perenkívüli ügyekben, hétfő, kedd, csüt. d. u. 5—6 óráig, III. terem és pént. d. u. 3—4 óráig VI. terem; Kallós L.

Összehasonlító jogtudomány folytatása, pént. d. e. 8—9 óráig, VI. terem; (special collegium) Kallós L.

Nemzet gazdaságtan naponként d. e. 10—11 óráig és hétfő d. u. 4—5-ig III. terem; előadja Buzás Pál tanár.

Pénzügytan, kedd, csüt. pént. d. u. 4—5 óráig, III. terem; Buzás P.

Büntető jog és bünvádi eljárás, hétfő, kedd, szerda, csüt. péntek d. e. 9—10 óráig, I. terem; előadja Körösi Sándor tanár.

Oszttrák polgári jog, hétfő, kedd, csüt. pént. d. u. 4—5 és szomb. d. e. 9—10-ig, I. terem; Körösy S.

Törvényszéki orvostan, szerda, szombat d. e. 11—12 óráig, I. terem; előadja Dr. Török József tanár.

Jogbölcészlet, (lásd a bölcészeti szakban).

Keresztyén egyh. történet, (lásd a hittan folyamban).

K Ü L F Ö L D.

Smith György assyriolog élete.

A világhírű assyriolog és buvár Smith György élet pályáját mint aczél vésnök és metsző kezdette az Evans és Bradbury háznál, hol rendszeresség és mügond tüntették őt ki. Az „Athenaeum“ angol lapba 1866 beküldött cikke „Jéhu adója“ (első müve az assyri nyelvészetben) a Britt Muzeum assyri csarnokába kiállított ninivei szobrokról tett tanulmány vala, melyet vésnöki foglalatosságából fenmaradt üres ideje alatt minden percze lankadatlan buzgalmu felhasználása alatt végzett.

Az ifju tanuló megkímélhetett pénzen Rawlinson, Grotefend és Hincks tudós értekezéseit szerezte meg; később meglepte Rawlinson Henriket a nagy kő ökör (ninivei palotadisz, óriási alakban) oldalán található felírásnak — melyben Jehu, izraeli király kora határozatit meg, — elolvasása által, minek folytán a történelem számára egy határévet fedezett fel. 1867. évben megválasztott a Britt Muzeumhoz az egyiptomi és keleti régiségek osztályánál szakosztályi segédkezőnek, ez állást Rawlinson és Tudor Birch Sámuelnek köszönhetette, kik csakhamar felfedezték az egyszerű vésnökben a tehetség csiráit. Hivatalba lépése után rögtön kiadta az „Eponym canont“ 763-ról Kr. e. fontos adat ez a keleti kortanban és II. Tiglat Pileser évkönyveiben. Ettől kezdve 1871-ig több rendbeli értekezést és müvet adott ki az assyri történelem és kortanra vonatkozókat; szabad idejének nagy részét pedig a Britt Muzeum által kiadott „Ékalaku feliratok“ táblái elkészítésére szentelte. Smith 1871-ben minden assyri magyarázatainál aligha nem nagyobb fontosságú felfedezést tett, t. i. azt, hogy a „cyprusi feliratok“ szótagi (Syllabic) jellegűek. Később Birchchel fogódzva e nyelvet a göröggel azonosítá, mely felfedezések Dr. Brandist s más külföldi nyelvészeket a nyelvészetben gyors haladásra segíték. — 1871-ben tette közé Assurbanipol évkönyveit; Babylonia és történetét; 1872. decz. 3-kán olvasta fel híressé lett „kháld okmányát az özönviznek“ *) a Bibliai régiségi társaságnak — melynek ő egyik legkitünőbb tagja volt — egy nyilvános ülésén.

Ezután csakhamar a „Daily Telegraph“ (napi lap) tulajdonosai egy tudományos utazást (expeditiót) rendeztek Mesopotámiába, ennek vezetését Smithre bízták; így indult el ő Angliából 1873. jan. 20. az assyri nyomozás (exploration) folytatására s márcz. 2 kán ért K o u y u n j i k b e **) s Babylont meglátogatta. A régiségek, ékiratos táblák, feliratok, s ez út egyéb vimányai a Britt muzeumnak adattak. Ki vannak jelenleg állitva az illető osztály csarnokaiba. Egy másik régészeti utazást is vállalt Smith 1873 és 1874-ben ugyanazon helyre, mint a Britt Muzeum megbízottja, mikor is kimutatta: mily roppant eredmény fog a történelemre háromolni Ázsia pusztáin óriás romokban heverő birodalmi (cserép lapokból álló) könyvtárak rendszeres kibuvárlásából.

Smith főfő irodalmi müvei valának 1875-ben: a „t e r e m t é s l e g e n d á j a“ ***) és „Assyria történelme“ az Emlékek-

*) A hajó építő Nőé itt Sisitnek neveztetik, ő beszéli el a haláltól féltő Izdubár királynak a vizözön történetét.

**) K o u y u n j i k egy kis falu a Tigris folyón, óriás földhányásokkal, domberődökkel, melyek Assyria legfényesb palotáját borítják hantjaik alá, a hajdani Ninive helyén.

***) Tartalmazzák a világkezdését, s az ember teremtését és esetét; itt több oly részletek is sorolvak fel mik a bibliai Genesisből hiányzanak; ez nem meglepő, természete levén a hagyománynak, hogy időtelve hova-tovább bővül s részletekbe terjed ki. A hagyomány kháld feldolgozóit a történetiek mellé képzelmi s hálványzati elemeket is vegyitettek, innen van — mint Cowper Harris megjegyzi — hogy a Genesis egyszerűsége és történelmi méltósága jóval fensőbb mint ezen legendáké; a két okirat egybevetéséből kijő, hogy a Genesis adatai nem ezen legendákból kölcsönöztek: a Genesis a regetani toldalékok és ékítményektől ment fenségességében a t é n y e k e t sorozza fel, míg a kháld legenda a t é n y e k h a g y o m á n y a i t adja elő oly toldalékok es változtatásokkal, miők sok istenlő és babonás néphöz illenek. E kháld legendák — oda mutatnak a jelek, — az Ötszöveg-nél (Pentateuchus) később keltűek. S z e r k e s z t ő.

ről vett Régi Történelem folyamaiban. Ezekon felül a Bibliai Régiség Társulat Munkálatai (Transactions) állandóan nyertek tollából közleményeket, valamint „a multról szóló feljegyzések“ (Records of Past, Bagster és fiai kiadványa) füzetei is időről időre.

Februárban 1875 indult Smith keleti 3 dik r é g é s z - k e d ő u t j á r a azon reményben, hogy Mosul közelében a régi Ninive fekvetein, a Tigris mellékén megújított ásátások, valamint Mesopotámia más részein teendő új törések, bővítést fognak a nyomozó buvároknak nyújtani. A Britt Muzeum kormányzóinak védelme alatt el is indult, s bár nem kis boszankodást okozott volt ő török rosz kormányzat felől közlött bírlataival az ottomán hatóságoknak, mégis mindenki hitte, nem leend semmi akadály elébe gördítve. Konstantinápolyban a megígért biztosító levél (firman) késése sejtette vele, hogy azon sorsa leend a mi Schliemannnak, kinek fel kellett hagyni Hissarlikban tervelt ásátásaival épen ez időtájt. Szept. 9-kén érkezett meg a hír Angliába Pérából, hogy Smith György Aleppóban aug. 4. m e g h a l t 37 éves korában. Halála körülményeiről a részletek még hiányzanak. Özvegyet és számos gyermeket hagyott hátra, kik egyedül az ő munkája után járó esedékre támaszkodtak; biztosan remélhető, hogy Angolhon irodalmi hírének tett szolgálatai közeliismerés nélkül, mi gyászoló családját vigasztalandja meg, nem fog maradni.

(The Athenaeum.)

K Ü L Ö N F É L E K.

Hidvégi Gróf Mikó Imre

az erdélyi református egyházkerület s a nagy-enyedi Kollégiom és sepsi sz.-györgyi ref. gymnázium — melynek javára 60,000 frtot alapított — főgondnoka, magyar királyi egykori miniszter, magyar akadémiai tag, Bod Péter élete megírója stb. élete 72-ik, özvegysége 28-ik évében szept. 16-kán jobblétre szenderült.

Született volt 1805 szept. 4. Zabalán (Háromszéken) ősrégi székely nemzetségből, tanult Nagy-Enyeden. — Irodalom, tudomány, haza és egyház valódi jellem nagyságot vesztett benne. Fényes érdemei messze századokig világot fognak. Minden hazafi és protestáns méltó fájdalommal illetett meg a gyász-hír vételekor. Üdv koszoruzza fenn és lenn az elköltözöttet !!

G e n f. Megérkezett a „vasárnap megtartása feletti (nemzetközi) congressus“-nak, mely Genfben szept. 27. 28. 29. 30 és okt. 1. napokon tartatik, programja. A főülések a reformáció nagy csarnokákon folynak le; Helvétia, Anglia, Németország, Franciaország, Hollandia, Egyesült-államok, Ausztria, Olasz és Spanyol országokbani állásáról a vasárnap ügynek terjesztetnek be a tüzetes jelentések. G o d e t tanár javaslatot terjesztend be nemzetközi szövetség alakításra a vasárnap megtartása érdekében. F i l h o l a vasuti személyzet és a vasárnapról értekeznek. A szónokok közt Coulin, Naville, Monod Ede, és Loyson Jácint említvük előre fel. Üdvözöljük a nemes ügyben fáradozókat!

P á p a. Itt tartatott szept. 3—6 a dunántúli ref. egyházkerület közgyűlése. A jogakadémiára adakozásra felhívó iver

küldettek szét; választott 3 jogtanár u. m. Borát Ferencz, Horvát Lajos pápai, és Baranyai Zsigmond révkomáromi ügyvédek; — algymnáziumba latin tanárnak Németh István választott; — a kerület népiskoláiba kötelezőül készült „tanterv“ elfogadtatott, kinyomatása elhatározott; a t. képezde 1-ső osztálya ez évben nyílik meg, 15 tanuló szállást, ellátást ingyen kap; jövőre okleveles tanító alkalmaztatik; tulajdonjoggal a kerület népiskolái számára „írás példányokat“ nyomtat; a tanárok életrajzai egy nyitott könyvbe ezután sajátkezűleg beirandók stb. Ezek valának a közérdekű tárgyak.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

Pályázat.

A g y ö n k i ref. gymnásiumban egy **tanári állomás** egy ideiglenes tanárral az 187⁶/₇ tanévre betöltendő. Évi fizetés 550 frt. o. é. és lakás. A megválasztandó tanítani tartozik a latin és magyar nyelvet. Állomását f. é. október 1-jén okvetlenül el kell foglalnia, s a dunamelléki ref. egyházkerületben létező tanári gyámegyletbe köteles belépni. A nagyságos és nagytiszteltetü gymnasiomi fenntartó testületi választmányhoz czimzett és bizonyítványokkal kellőleg felszerelt pályázatok alól írottához folyó szeptember hó 26-káig okvetlenül be-
küldendők.

Gyönkön, aug. 31. 1876.

3—3

S z é k i E l e m é r, igazgató.

Pályázat

A nagy kun karczagi ref. l e á n y i s k o l á b a egy **segédtanító** szükségeltetik. Kötelessége az elemi IV-dik osztály tanítása. Évi fizetménye 300 frt o. é. Ha kötelességének jól megfelel: egy év múlva állandósíttatik 500 frt fizetményre. — Ez állomást elnyerni óhajtók felszerelt kérvényöket tiszteletes Hajnal Elek ref. lelkész urhoz, mint a ref. iskolaszék elnökéhez október hó első napjáig küldjék be.

Karczagon 1876. szept. hó 13.

1—2

K o v á c s I m r e,
iskolabizottsági jegyző.